

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya

maharṣi vēdavyāsapraṇītaṃ śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam

॥ *caturthaskandhē*
pañcaviṃśō'dhyāyaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ caturthaskandhē
pañcaviṃśō'dhyāyaḥ ॥

maitrēya uvāca

iti sandīśya bhagavān bārhiṣadairabhipūjitaḥ |
paśyatām rājaputrāṇām tatraivāntardadhē haraḥ || 1 ||

rudragītaṃ bhagavataḥ stōtraṃ sarvē pracētasah |
japantastē tapastēpurvarṣāṇāmayutaṃ jalē || 2 ||

prācīnabarhiṣaṃ kṣattaḥ karmasvāsaktamānasam |
nāradō'dhyātmatattvajñaḥ kṛpāluḥ pratyabōdhayat || 3 ||

śrēyastvaṃ katamadrājan karmaṇā'tmana īhasē |
duḥkhahāniḥ sukhāvāptiḥ śrēyastannēha cēṣyatē || 4 ||

rājōvāca

na jānāmi mahābhāga paraṃ karmāpavidddhadhīḥ |
brūhi mē vimalaṃ jñānaṃ yēna mucyēya karmabhiḥ || 5 ||

grhēṣu kūṭadharmēṣu putradāradhanārthadhīḥ |
na paraṃ vindatē mūḍhō bhrāmyan saṃsāravartmasu || 6 ||

nārada uvāca

bhō bhōḥ prajāpatē rājan paśūn paśya tvayādhvarē |
saṃjñāpitāñjīvasaṅghānnirghṛṇēna sahasraśaḥ || 7 ||

ētē tvāṃ sampratīkṣantē smarantō vaiśasaṃ tava |
samparētamayaḥkūṭaiśchindantyutthitamanyavaḥ || 8 ||

atra tē kathayiṣyē'mumitihāsaṃ purātanam |
purañjanasya caritaṃ nibōdha gadatō mama || 9 ||

āsītpurañjanō nāma rājā rājan bṛhacchravāḥ |
tasyāvijñātanāmā'sītsakhāvijñātacēṣṭitaḥ || 10 ||

sō'nvēṣamāṇaḥ śaraṇaṃ babhrāma pṛthivīm prabhuḥ |
nānurūpaṃ yadāvindadabhūtsa vimanā iva || 11 ||

na sādhu mēnē tāḥ sarvā bhūtalē yāvatīḥ puraḥ |
kāmaṇ kāmayamānō'sau tasya tasyōpapattayē || 12 ||

sa ēkadā himavatō dakṣiṇēṣvatha sānuṣu |
dadarśa navabhirdvārbbhiḥ puraṃ lakṣitalakṣaṇām || 13 ||

prākārōpavanāṭṭālaparikhairakṣatōraṇaiḥ |
svarṇaraupyāyasaiḥ śṛṅgaiḥ saṅkulāṃ sarvatō gṛhaiḥ || 14 ||

nīlasphaṭikavaidūryamuktāmarakatāruṇaiḥ |
kl̥ptaharmyasthalīm dīptām śriyā bhōgavatīmiva || 15 ||

sabhācatvararathyābhirākṛīḍāyatanāpaṇaiḥ |
caityadhvajapatākābhiryuktām vidrumavēdibhiḥ || 16 ||

*puryāstu bāhyōpavanē divyadrumalatākulē |
nadadvihāṅgālikulakōlāhalajalāśayē || 17 ||*

*himanirjharavipruṣmatkusumākaravāyunā |
calatpravālavīṭapanalinītaṭasampadi || 18 ||*

*nānāraṇyamṛgavrātairanābādhē munivrataiḥ |
āhūtaṃ manyatē pānthō yatra kōkilakūjitaiḥ || 19 ||*

*yadṛcchayā”gatāṃ tatra dadarśa pramadōttamām |
bhṛtyairdaśabhirāyāntīmēkaikaśatanāyakaiḥ || 20 ||*

*pañcaśīrṣāhinā guptāṃ pratihārēṇa sarvataḥ |
anvēṣamāṇāmṛṣabhamapraudhāṃ kāmārūpiṇīm || 21 ||*

*sunāsāṃ sudatīṃ bālāṃ sukapōlāṃ varānanām |
samavinyastakarṇābhyāṃ bibhratīṃ kuṇḍalaśriyam || 22 ||*

*piśaṅganīvīm suśrōṇīm śyāmāṃ kanakamēkhalām |
padbhyāṃ kvaṇadbhyāṃ calatīṃ nūpurairdēvatāmiva || 23 ||*

*stanau vyañjitakaiśōrau samavṛttau nirantarau |
vastrāntēna nigūhantīm vrīḍayā gajagāminīm || 24 ||*

*tāmāha lalitāṃ vīraḥ savrīḍasmitaśōbhanām |
snigdhēnāpāṅgapuṅkhēna sprṣṭaḥ prēmōdbhramadbhruvā || 25 ||*

*kā tvaṃ kañjapalāśākṣi kasyāsīha kutaḥ sati |
imāmupa purīm bhīru kiṃ cikīrṣasi śaṃsa mē || 26 ||*

*ka ētē’nupathā yē ta ēkādaśa mahābhaṭāḥ |
ētā vā lalanāḥ subhru kō’yaṃ tē’hiḥ puraḥsarah || 27 ||*

tvam hrīrbhavānyasyatha vāgramā patim
 vicinvatī kiṃ munivadrahō vanē |
 tvadaṅghrikāmāptasamastakāmaṃ
 kva padmakōśaḥ patitaḥ karāgrāt || 28 ||

nāsāṃ varōrvanyatamā bhuvisṛk
 purīmimāṃ vīravareṇa sākam |
 arhasyalaṅkartumadabhrakarmaṇā
 lōkaṃ param śrīriva yajñapuṃsā || 29 ||

yadēṣa māvāṅgavikhaṇḍitēndriyaṃ
 savrīḍabhāvasmitavibhramadbhruvā |
 tvayōpasrṣṭō bhagavānmanōbhavaḥ
 prabādhātē'thānugrḥāṇa śōbhanē || 30 ||

tvadānanaṃ subhru sutāralōcanaṃ
 vyālabhinīlākavṛndasaṃvṛtam |
 unnīya mē darśaya valguvācakaṃ
 yadvrīḍayā nābhimukhaṃ śucismitē || 31 ||

nārada uvāca
 itthaṃ puraṅjanaṃ nārī yācamānamadhīravat |
 abhyanandata taṃ vīraṃ hasantī vīra mōhitā || 32 ||

na vidāma vayaṃ samyakkartāraṃ puruṣarṣabha |
 ātmanaśca parasyāpi gōtraṃ nāma ca yatkṛtam || 33 ||

ihādya santamātmānaṃ vidāma na tataḥ param |
 yēnēyaṃ nirmitā vīra purī śaraṇamātmanaḥ || 34 ||

ētē sakhāyaḥ sakhyō mē narā nāryaśca mānada |
suptāyāṃ mayi jāgarti nāgō'yaṃ pālayan purīm || 35 ||

diṣṭyā'gatō'si bhadraṃ tē grāmyān kāmānabhīpsasē |
udvahiṣyāmi tāṃstē'haṃ svabandhubhirarindama || 36 ||

imāṃ tvamadhiṣṭhasva purīm navamukhīm vibhō |
mayōpanītān grhṇānaḥ kāmabhōgān śataṃ samāḥ || 37 ||

kaṃ nu tvadanyaṃ ramayē hyaratijñamakōvidaṃ |
asamparāyābhimukhamaśvastanavidaṃ paśum || 38 ||

dharmō hyatrārthakāmau ca prajānandō'mṛtaṃ yaśaḥ |
lōkā viśōkā virajā yān na kēvalinō viduḥ || 39 ||

pitṛdēvarṣimartyānāṃ bhūtānāmātmanaśca ha |
kṣēmyaṃ vadanti śaraṇaṃ bhavē'smin yadgrhāśramaḥ || 40 ||

kā nāma vīra vikhyātaṃ vadānyaṃ priyadarśanam |
na vṛṇīta priyaṃ prāptaṃ mādrṣī tvādrśaṃ patim || 41 ||

kasyā manastē bhuvī bhōgibhōgayōḥ
striyā na sajjēdbhujayōrmahābhujā |
yō'nāthavargādhimalaṃ grhṇōddhata -
smitāvalōkēna caratyapōhitum || 42 ||

nārada uvāca
iti tau dampatī tatra samudya samayaṃ mithaḥ |
tāṃ praviśya purīm rājanmumudātē śataṃ samāḥ || 43 ||

upagīyamānō lalitam tatra tatra ca gāyakaiḥ |
krīḍan parivr̥taḥ strībhirhradinīmāviśacchucau || 44 ||

saptōpari kṛtā dvāraḥ purastasyāstu dvē adhaḥ |
pr̥thagviṣayagatyartham tasyām yaḥ kaścanēśvaraḥ || 45 ||

pañca dvārastu paurastyā dakṣiṇaikā tathōttarā |
paścimē dvē amūṣām tē nāmāni nṛpa varṇayē || 46 ||

khadyōtā”virmukhī ca prāgdvārāvēkatra nirmitē |
vibhrājitaṁ janapadaṁ yāti tābhyām dyumatsakhaḥ || 47 ||

nalīnī nālinī ca prāgdvārāvēkatra nirmitē |
avadhūtasakhastābhyām viṣayaṁ yāti saurabham || 48 ||

mukhyā nāma purastād dvāstayā”paṇabahūdānau |
viṣayau yāti purarāḍrasajñavipaṇānvitaḥ || 49 ||

pitṛhūrnṛpa puryā dvārdakṣiṇēna purañjanaḥ |
rāṣṭraṁ dakṣiṇapañcālaṁ yāti śrutadharānvitaḥ || 50 ||

dēvahūrnāma puryā dvā uttarēṇa purañjanaḥ |
rāṣṭramuttarapañcālaṁ yāti śrutadharānvitaḥ || 51 ||

āsuri nāma paścād dvāstayā yāti purañjanaḥ |
grāmakam nāma viṣayaṁ durmadēna samanvitaḥ || 52 ||

nirrtirnāma paścād dvāstayā yāti purañjanaḥ |
vaiśasaṁ nāma viṣayaṁ lubdhakēna samanvitaḥ || 53 ||

andhāvamīṣām paurāṇām nirvākpēśaskṛtāvubhau |
akṣaṇvatāmadhipatistābhyām yāti karōti ca || 54 ||

sa yarhyantaḥpuragatō viṣūcīnasamanvitaḥ |
mōhaṃ prasādaṃ harṣaṃ vā yāti jāyātmajōdbhavam || 55 ||

ēvaṃ karmasu saṃsaktaḥ kāmātmā vañcitō'budhaḥ |
mahiṣī yadyadīhēta tattadēvānvavartata || 56 ||

kvacitpibantyāṃ pibati madirāṃ madavihvalaḥ |
aśnantyāṃ kvacidaśnāti jakṣatyāṃ saha jakṣiti || 57 ||

kvacidgāyati gāyantyāṃ rudatyāṃ rudati kvacit |
kvaciddhasantyāṃ hasati jalpantyāmanu jalpati || 58 ||

kvaciddhāvati dhāvantyāṃ tiṣṭhantyāmanu tiṣṭhati |
anu śētē śayānāyāmanvāstē kvacidāsatīm || 59 ||

kvacicchṛṇōti śṛṇvantyāṃ paśyantyāmanu paśyati |
kvacijjighrati jighrantyāṃ sprṣantyāṃ sprṣati kvacit || 60 ||

kvacicca śōcatīm jāyāmanuśōcati dīnavat |
anu hṛṣyati hṛṣyantyāṃ muditāmanu mōdatē || 61 ||

vipralabdhō mahiṣyaivaṃ sarvaprakṛtivañcitaḥ |
nēcchannanukarōtyajñāḥ klaibyātkrīḍāmṛgō yathā || 62 ||

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
caturthaskandhē puraṇjanōpākhyānē pañcaviṃśō'dhyāyaḥ ||